

Polityka językowa Unii Europejskiej jest przedmiotem autorskim Prof. Lewandowskiego.

Wstępne uwagi i zalecenia:

- na miejsce wykładów planowana zamiana sali z 4 na 8, już na stałe
- zaliczenie semestru będzie odbywać się na ocenę, przygotowanie referatu zgodnego z wymogami Wykładowcy może również oznaczać zaliczenie semestru, ten przedmiot będzie trwać tylko przez jeden semestr

Bibliografia (podane poniżej dane bibliograficzne mogą być niedokładne lub błędne bo Wykładowca prezentował je raczej w sposób chaotyczny):

ogólnie:

1. Poradnik językowy
2. Języki obce w szkole

szczególnie:

1. Elżbieta Gajek – Edukacja językowa w UE – Informator i przewodnik literatury dla nauczycieli – Wydawnictwo Fraszka Edukacyjna - rok wydania 2006
2. Anna Jurek – Języki obce dawniej i dziś – Od Średniowiecza do Drugiej Wojny Światowej – 2 części – rok wydania 2007
3. Hanna Komorowska – Polityka językowa – Warianty rozwiązań w krajach europejskich

POLITYKA JĘZYKOWA UNII EUROPEJSKIEJ NA TLE LINGWISTYCZNEJ MAPY ŚWIATA

Filozofia przedmiotu Polityka językowa UE – w pełni rozwinięta nazwa tego przedmiotu (można stosować trzy nazwy tego przedmiotu) jest efektem zjawiska występującego na kuli ziemskiej zwanego globalizacją, które to zjawisko obejmuje nieustannie nowe dziedziny życia. Globalizacja oddziałuje m.in. na państwa, narody, poszczególnych ludzi. Dotknęła ona również lingwistykę.

W dalszym rozważaniu należy postawić diagnozę, co jest istotą globalizacji, bazując przy tym na wiedzy intuicyjnej czyli ogólnie mówiąc całościowym spojrzeniu na zjawiska, przedmioty i obiekty naszych zainteresowań. Spojrzenie globalne (ogólne) na języki świata też jest możliwe, np. analiza języków występujących w Polsce, Europie i na świecie.

Niepokojącym zjawiskiem w globalnym ujęciu lingwistycznym jest wymieranie języków, przy czym należy zwrócić uwagę na różnicę między językiem a dialektem (dialekt jest również nazywany narzeczem językowym). Języki wymierają wszędzie w różnym tempie i stopniu, co stanowi jedynie tendencję wzrastającą a nie malejącą.

Np. północny obszar Australii jest nazywany czarnym punktem. Istnieją tam 153 języki lecz ta liczba spada, co stanowi efekt konfliktu między rdzennymi Aborygenami a białymi osadnikami. Z kolei centralny region Ameryki Południowej (na mapie było widać, że raczej północny) obfitujący w 113 języków jest wypierany przez język hiszpański i portugalski. Północne wybrzeża Pacyfiku obfitują w 54 języki.

Są jednak takie języki, którym wyginięcie nigdy nie grozi, np.: mandaryński (dialekty mandaryńskie, właściwie chodzi o język chiński), hinduski, hiszpański, angielski, arabski, portugalski, bengalski, rosyjski, japoński, niemiecki, polski.

W ostatnim ćwierćwieczu XX wieku zaczęto zastanawiać się, co stanie się, jeżeli umrze JEZYK? Nastąpiło badanie aspektów tego zjawiska. Sprawy językowe w ujęciu globalnym stały się sprawami wielkiej polityki międzynarodowej. Ukształtowała się i dojrzała ogólnoludzka świadomość, że wielojęzyczność i multikulturowość (wielokulturowość) są największymi wartościami globalnej megakultury. Stanowią kwestie jednakowo ważne jak np. kwestia globalnego ocieplenia, kwestia pokoju na świecie, kwestia zdrowia (np. program realizowany przez WHO) lub kwestia ochrony środowiska naturalnego. Wraz z upływem czasu kwestie wielojęzyczności i wielokulturowości dostrzegła Unia Europejska. W 2007 roku UE powołała Najwyższego Komisarza ds. Wielojęzyczności i Wielokulturowości, niejakiego Orbana, pochodzenia rumuńskiego.

W latach 1952-1957 obowiązywały cztery języki w traktatach Unii Europejskiej i były jednakowo ważne w prawie międzynarodowym. Należały do nich: francuski, niemiecki, niderlandzki (czyli holenderski), włoski.

Później wraz z rozwojem UE dochodziły następujące języki:

1973-1980 – angielski, duński

1981-1985 – nowogrecki (nowożytny)

1986-1994 – hiszpański (zwany również kastylijskim)

1995-2003 – fiński i szwedzki

2004-2006 – czeski, estoński, litewski, łotewski, maltański, polski, słowacki, słoweński, węgierski

2007 – rumuński, bułgarski

Art. 217 Traktatu o EWG (obecnie art. 290) oraz art. 190 Traktatu o EURATOMIE nadają uprawnienia Radzie Ministrów (obecnie Radzie UE) do regulacji kwestii językowych we Wspólnotach. Decyzja w sprawach językowych musi być podjęta jednomyślnie.

Wykładowca poleca utworzenie Leksykonu Terminologicznego na podstawie rozporządzenia nr 1 EWG i nr 1 EURATOMU z dn. 15 kwietnia 1958 roku określającego system językowy Wspólnot Europejskich.

- języki urzędowe i robocze Wspólnot Europejskich
- języki komunikacji obywateli państw członkowskich z instytucjami wspólnotowymi
- języki komunikacji państw członkowskich z instytucjami wspólnotowymi
- języki komunikacji instytucji wspólnotowych z państwami członkowskimi i ich obywatelami
- języki, w jakich powinny być drukowane rozporządzenia i inne akty prawne o zasięgu ogólnym
- języki, w jakich będzie wydawany Dziennik Urzędowy WE (obecnie jest wydawany we wszystkich językach Unii)
- dodatkowe zezwolenie na zastosowanie innych rozwiązań w przypadku Trybunału Sprawiedliwości oraz na określenie przez poszczególne instytucje sytuacji, w których mogą zaistnieć odstępstwa od tych zasad

Definicja pojęcia „polityka językowa” na podstawie Praktycznego Słownika Współczesnej Polszczyzny – Wydawnictwo Kwapisz - Poznań 2001:

- całokształt działań instytucjonalnych, zwłaszcza edukacyjnych i prawnych, których celem jest funkcjonowanie określonego języka w zaplanowanej postaci (poprawnej, wolnej od wulgaryzmów, nadmiaru zapożyczeń), promowanie jego rozwoju oraz współistnienia z innymi językami (zwłaszcza w państwach wielojęzycznych).

Definicja pojęcia „polityka językowa” na podstawie Encyklopedii Wiedzy o Języku Polskim (Encyklopedia Języka Polskiego) – Wydawnictwo Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk – rok wydania 1978:

- pojęcie stworzone niezależnie od siebie przez językoznawców radzieckich i amerykańskich. W Związku Radzieckim już w latach dwudziestych używano tego terminu na oznaczenie modyfikacyjnej działalności językowokulturalnej (kultura języka) czyli „celowej ingerencji społeczeństwa w żywiołowy proces rozwoju języka” i „zorganizowanego kierowania tym procesem” (W. Winogradow). W USA przez politykę językową zwaną też planowaniem językowym (language planning), rozumie się dział socjolingwistyki stosowanej (C. Ferguson) albo wręcz językoznawstwo normatywne (V. Tauli), nazywane niekiedy także językoznawstwem preskryptywnym w odróżnieniu od deskryptywnego, czyli opisowego (P.S. Ray). Celem tak rozumianej polityki językowej jest opracowywanie normatywnych gramatyk i słowników przede wszystkim na użytek społeczeństw zróżnicowanych językowo. Głównymi obszarami polityki językowej są nowo powstałe państwa Azji i Afryki zamieszkałe przez wiele narodowości posługujących się różnymi językami lub dialektami (np. Indie, Kongo). Językoznawcy amerykańscy uprawiający politykę językową wychodzą z założenia, że „sąd, jakoby wszystkie języki były równie dobre, odpowiada przednaukowemu, mistycznemu punktowi widzenia” (V. Tauli). Wedle tej koncepcji najlepszy miałby być taki język, którego można się najłatwiej nauczyć, którym można się najłatwiej posługiwać i który się najłatwiej rozumie. To kryterium może mieć niewielkie zastosowanie w odniesieniu do języków narodowych, stanowiących istotny składnik więzi i kultury narodowej. Współcześnie w Polsce na ogół panuje pogląd, że językoznawcy, pełniąc w ocenie zjawisk językowych funkcję raczej rzeczoznawców niż prawodawców, powinni uprawiać nie politykę lecz pedagogikę językową (Z. Klemensiewicz). W pedagogice językowej zaś głównymi środkami upowszechniania wzorców językowych są nie administracyjne nakazy i zakazy, ale szkoła, literatura, prasa, radio, telewizja, teatr oraz popularyzacja wiedzy o języku ojczystym.